

Латиш Є. В., магістр

Київський національний університет технологій та дизайну

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Відмова суспільства від системи планової економіки на користь ринкової системи значно змінила умови функціонування підприємств. Тепер вони мають можливість ефективно управляти своєю економічною діяльністю з повною самостійністю, що дозволяє забезпечувати стабільність та виживання. Фінансова стійкість стала основою для їхньої життєздатності та стабільності. Цей стан відображає здатність підприємства ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами, забезпечуючи безперервний виробничий процес, реалізацію продукції та витрати на розвиток за допомогою розумного використання грошових коштів.

Це потребує вибору такої моделі управління, яка сприятиме підвищенню ефективності діяльності, забезпечить стабільність та фінансову незалежність підприємства в умовах конкурентної боротьби. Ключовим елементом такої управлінської моделі є систематичний та якісний аналіз, який допомагає приймати обґрунтовані рішення. Якість цих рішень залежить від якості аналізу, для якого основою служить фінансова звітність.

У статті розглянуто сутність фінансового аналізу, проаналізовано інформаційні джерела та наведено користувачів, котрі можуть здійснювати фінансовий аналіз. На основі досліджень та публікацій різних акторів виокремлено причини, через які фінансовий аналіз є важливим для управління підприємством.

Ключові слова: фінансовий аналіз, управління підприємством, користувачі фінансового аналізу, джерела інформації фінансового аналізу.

Latysh E.

Kyiv National University of Technologies and Design

THE ROLE OF FINANCIAL ANALYSIS IN ENTERPRISE MANAGEMENT

Abstract. Society's rejection of the planned economy system in favor of the market system has significantly altered the operational conditions of enterprises. They now have the capability to effectively manage their economic activities with complete autonomy, enabling stability and survival. Financial stability has become the cornerstone of their viability and steadiness. This condition reflects the enterprise's ability to efficiently manage its financial resources, ensuring uninterrupted production processes, product realization, and developmental expenses through prudent financial management.

This requires choosing a management model that promotes increased operational efficiency, ensures stability, and secures the financial independence of the enterprise amid competitive pressures. A key component of such a management model is systematic and high-quality analysis, aiding in making well-founded decisions. The quality of these decisions relies on the quality of the analysis, for which financial reporting serves as the foundation.

The article examines the essence of financial analysis, analyzes information sources, and identifies users capable of conducting financial analysis. Based on studies and publications from various stakeholders, reasons why financial analysis is important for enterprise management have been singled out.

Keywords: financial analysis, enterprise management, users of financial analysis, sources of financial analysis information.

Постановка проблеми. Сучасний стан ринкової економіки характеризується відкритістю ринків та впровадженням здорової конкуренції. Відповідно, метою функціонування вітчизняних підприємств стало отримання позитивного фінансового

результату їх діяльності. За таких умов проведення фінансового аналізу стає одним із головних завдань на шляху до розвитку, вдалого управління, залучення інвестицій та підвищення стійкості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження фінансового аналізу складають праці таких фахівців як Н.О. Кондратенко [1], І.П. Ткаченко [2], О.Г. Бірюк [3], В. Кравченко [4], М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон [6], М.П. Денисенко, О.В. Зазимко [8].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Систематизування інформації про фінансовий аналіз та формування на цій основі причин, через які фінансовий аналіз є важливим для управління підприємством.

Виклад основного матеріалу. Успішний розвиток та висока стійкість сучасних підприємств значною мірою залежить від проведеної ними аналітичної роботи, яка дозволяє об'єктивно оцінити досягнуті результати фінансової діяльності, виділити переваги та недоліки. Аналіз фінансів є ключовим компонентом ефективного управління підприємством та важливою основою для ухвалення управлінських рішень на всіх рівнях.

Сутність поняття «фінансовий аналіз» досліджувала значна кількість вчених-економістів. Деякі з них представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансовий аналіз» вченими-економістами

Автор	Трактування поняття
Н.О. Кондратенко	Фінансовий аналіз є необхідною складовою управління підприємством, що забезпечує обґрунтованість прийняття рішень у фінансово-економічній сфері. Цей вид аналізу розглядається як система спеціальних знань, спрямованих на збір, обробку та оцінку інформації фінансового характеру [1, с. 5].
І.П. Ткаченко	Фінансовий аналіз виступає однією з найважливіших функцій управління, дозволяючи оцінити конкурентоспроможність підприємства в умовах ринкової економіки. Кожна наука має свою сферу дослідження, а предметом науки «фінансовий аналіз» є вивчення фінансових відносин, руху фінансових ресурсів у межах загального виробничого та торговельного процесу [2, с. 23].
О.Г. Бірюк	Фінансовий аналіз у сучасній ринковій економіці виступає як ключова функція управління, спрямована на визначення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Це також метод збирання, обробки та використання фінансової інформації з метою забезпечення життєдіяльності підприємства [3, с. 6].
В. Кравченко	Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку [4].

Джерело: сформовано автором на основі [1, с. 5; 2, с. 23; 3, с. 6; 4].

Таким чином, фінансовий аналіз представляє собою комплекс заходів, що спрямовані на аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства з метою визначення ефективності управління, оптимального використання основних та оборотних коштів, виявлення можливих недоліків, порушень та резервів для підвищення результативності діяльності. Головними цілями проведення фінансового аналізу є

своєчасне виявлення відхилень фінансового стану підприємства та оперативне їх усунення.

До головних завдань фінансового аналізу варто віднести наступні:

- визначення поточного фінансового стану підприємства;
- встановлення рівня фінансової стійкості та економічного «здоров'я»;
- оцінка конкурентоздатності підприємства на займаному ним сегменті ринку;
- відстеження ефективності використання фінансових ресурсів;
- аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;
- моніторинг змін фінансових показників під впливом часу;
- встановлення ефективності використання наявних ресурсів;
- визначення частки власних коштів в загальній структурі капіталу [2, с. 35].

Порядок проведення фінансового аналізу підприємств не є суворо продиктованим чинним законодавством України. Проте, відповідно до Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації фінансовий аналіз складається з:

1. Оцінки майнового стану підприємства та динаміки його зміни.
2. Аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.
3. Аналізу ліквідності.
4. Аналізу ділової активності.
5. Аналізу платоспроможності (фінансової стійкості).
6. Аналізу рентабельності [5].

Інформаційну основу фінансового аналізу складає фінансова звітність, яка ґрунтується на узагальнених фінансових даних та є важливим джерелом інформації, що забезпечує зв'язок між підприємством, суспільством та його комерційними партнерами. Ця інформаційна ланка надає користувачам (як внутрішнім, так і зовнішнім) уявлення про діяльність підприємства [6, с. 27–28]. Проте, для більш точно аналізу варто використовувати також допоміжні інформаційні ресурси. Перелік основних та допоміжних джерел інформації представлений в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік інформаційних джерел для проведення фінансового аналізу підприємства

Група	Вид	Джерело	Опис
1	2	3	4
О С Н О В Н А	Фінансова звітність	Баланс (Ф1)	Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал
		Звіт про прибуток і збиток (звіт про сукупний дохід) (Ф2)	Звіт про доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період.
		Звіт про зміни власного капіталу (Ф4)	Звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.
		Звіт про рух грошових коштів (Ф3)	Звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Продовження табл. 2

1	2	3	4
Д О П О М І Ж Н А	Інша звітність	Аудиторські звіти	Документи, які підтверджують достовірність фінансової інформації та вказують на можливі ризики.
		Менеджерська звітність	Внутрішні звіти, які надають інформацію для внутрішнього використання та управління.
	Публічна інформація	Біржова звітність	Інформація з фондового ринку, така як ціни акцій та обсяги торгів.
		Аналітичні звіти ринку	Дані щодо конкурентів та ринкових умов.
		Фінансові газети та журнали	Аналітика, новини та інша інформація про стан ринків та компаній.
		Електронні платформи	Фінансові портали, бази даних з фінансовими показниками.

Джерело: сформовано автором на основі [6, с. 27–30; 7].

Використання всіх джерел, що представлені в табл. 2 сприяють комплексному та об'єктивному аналізу фінансового стану підприємства. Комбінація різноманітних даних дозволяє зробити більш точні та обґрунтовані висновки щодо ефективності діяльності підприємства. Варто зауважити, що здійснювати фінансовий аналіз можуть як внутрішні, так і зовнішні користувачі (табл. 3).

Таблиця 3

Користувачі проведення фінансового аналізу підприємства

Група користувачів	Суб'єкт	Ціль
Внутрішні	Працівники фінансового та економічного відділів (менеджери, аналітики)	Реалізація аналізу для потреб управління та контролю
	Бухгалтерія	Контролювання бюджетів та руху грошових коштів (доходи, витрати)
	Голови правління, топ-менеджмент, рада директорів	Оцінка ефективності діяльності в цілому, виявлення недоліків з метою їх подолання
Зовнішні	Інвестори та кредитори	Оцінка об'єкту інвестування на рахунок перспективності вкладених інвестицій
	Аудитори	Здійснюють аналітику в рамках аудиторської перевірки
	Консалтингові компанії	На замовлення підприємства
	Державні органи	З метою ведення статистики, контролю та регулювання
	Рейтингові агентства	Формування та публікація рейтингів

Джерело: сформовано автором на основі [6, с. 30–31; 8].

Таким чином, здійснювати фінансовий аналіз можуть будь-які користувачі з різними цілями. Проте, головними виступають саме внутрішні. Адже їхня мета полягає у визначенні ефективності управління, оптимального використання основних та оборотних коштів, виявленні можливих недоліків, порушень та резервів для підвищення результативності діяльності. При цьому, інформаційна база такого аналізу набагато

ширша, адже вона охоплює будь-яку інформацію, що циркулює всередині підприємства. Зовнішні користувачі, котрі можуть виконувати фінансовий аналіз, не мають прямого доступу до внутрішньої інформації підприємства. Тому такий аналіз буде менш деталізований та більш формалізованим порівняно з внутрішнім.

Відповідно до вищенаведеної інформації, слід говорити про те, що фінансовий аналіз відіграє ключову роль в управлінні підприємством. Головні причини такої тенденції представлені на рис. 1.

Джерело: сформовано автором на основі узагальнень.

Рис. 1. Причини через які фінансовий аналіз є важливий для управління підприємством

Тобто, фактично фінансовий аналіз допомагає оцінити загальну ефективність діяльності підприємства, на його основі можна планувати та приймати рішення, виявляти проблеми та можливості, ефективно розподіляти фінансові ресурси, створити фінансову стійкість.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Фінансовий аналіз представляє собою комплекс заходів, що спрямовані на аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства на основні фінансової звітності, а також допоміжної. Він допомагає оцінити загальну ефективність діяльності підприємства, на його основі можна планувати та приймати рішення, виявляти проблеми та можливості, ефективно розподіляти фінансові ресурси, створити фінансову стійкість. Тому фінансовий аналіз – це важлива складова управління підприємством. Подальші дослідження можуть бути пов'язані зі значенням фінансового аналізу в управлінні підприємством під час дії воєнного стану в Україні.

Список використаної літератури

1. Кондратенко Н. О., Великих К. О. Фінансовий аналіз : конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Харків: нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2020. 166 с.
2. Ткаченко І.П. Конспект лекцій з дисципліни "Фінансовий аналіз" для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Кам'янське: ДДТУ, 2019. 223 с.
3. Бірюк О. Г. Методичні матеріали з вивчення навчальної дисципліни "Фінансовий аналіз і діагностика аграрних підприємств" для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 071 Облік і оподаткування. Київ: КНУ ім. Вадима Гетьмана, 2019. 76 с.
4. Кравченко В. Фінансовий аналіз та його основні компоненти. *LivingFo*. 2022. URL: <https://livingfo.com/finansovuj-analiz-ta-joho-osnovni-komponenty/>
5. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України №49/121 від 26.01.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>.
6. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посібн. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Re22868?an=1>.
8. Денисенко М. П., Зазимко О. В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. 2015. № 10. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf.